

MAGYAR NÉP

POLITIKAI, GAZDASÁGI, SZÉPIRODALMI

KÉPES HETILAP

Előfizetési árak :

Egész évre	-----	44 L.
Fél évre	-----	22 L.
Negyed évre	-----	11 L.
Egy szám ára	-----	1 L.

Felelős szerkesztő :

DR. HALÁCZY ISTVÁN.

Főszerkesztő :

GYALLAY DOMOKOS.

Megjelenik minden szombaton

Szerkesztőség és kiadóhivatal :

Str. Regina Maria (v. Deak F.-u.) 35. sz.

A földrengésekről.

(Ismeretközlő cikkünk köré.)

Beszámoltunk utóbb arról a nagy földindulásról, mely mostanában Dél-Amerikában pusztított. Csile állam tengerparti része rengett meg mintegy 600—800 km. hosszúságban, s mint a legutóbbi híradások mondják, körülbelül 35 ezer ember pusztult el, sőt a földrengés hatása alatt a tengerbe süllyedtek állítólag a Husvét szigetek is, melyek pedig e partoktól befelé a csendes Óceánban kerekén 4000 kilométerre fekszenek.

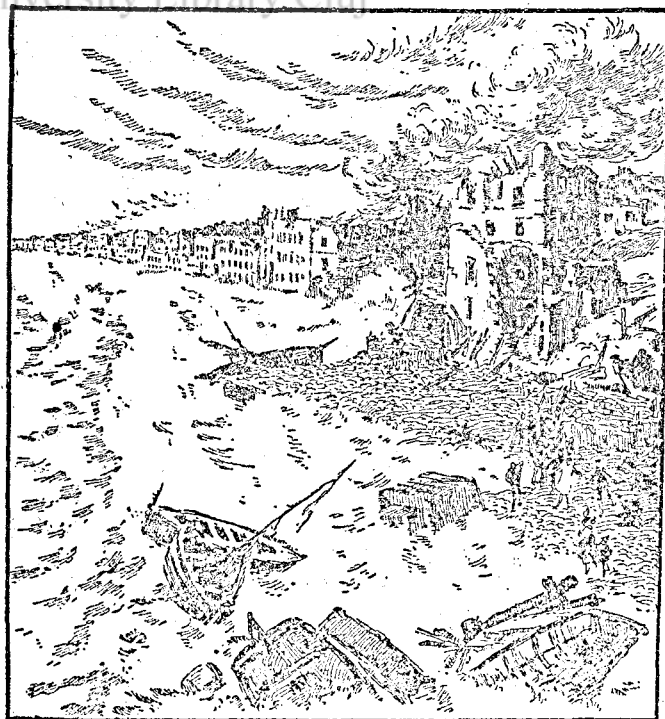
MESSINAI TENGERPART A FÖLDRENGÉS ELŐTT

Sokakat e hírrel kapcsolatban bizonyosan az is érdekelni fog, hogy mi az és honnan jön az az erő, mely alattunk a földet megingatja, mely szinte egy pillanat alatt tesz romhalmazzá virágzó városokat és olt ki sok ezer emberéletet.

Földrengést háromféle ok idézhet elő. 1. Földalatti üregek, barlangok beomlása. Az ilyen engés legártatlanabb, mert csak kis területre szorítkozik és pusztító sem szokott lenni. 2. Tüzhányó hegyek működésénél a különböző gázok és gőzök robbanásszerű kitörése, ha azoknak szabad kiáramlását pl. a tüzhányó kör-

tőjének eldugulása megakadályozza. Az ilyen rengések csak a tüzhányók közvetlen környékére szorítkoznak, de hatásuk már messzebb terjed, s veszedelmesebbek is, mint az előbbieik.

A 3. csoportba tartozó földrengések igen nagy területre is kiterjedhetnek és gyakran óriási katasztrófákat idéznek elő. Az ilyen rengések kiinduló pontja mélyen a földben van, s okát a következőképen képzelhetjük el.

MESSINA A FÖLDRENGÉS UTÁN

A tüzhányókból forró és folyékony láva jön ki, melyből kihülve szilárd kő lesz. A folyékony láva kétségtelenül bizonyítja, hogy Földünk belseje izzó, folyó anyagokból áll.

Az a szilárd burok, amely a föld izzó belsejét körülveszi, melyen szántunk-vetünk, amelyre és amelyből építünk, amelyen arásnyi földi életünket lekinlódjuk, aránylag nagyon vékony, a Föld nagyságához viszonyítva vékonyabb, mint a tojás héja annak nagyságához képest. Ez a vékony szilárd burok a belső folyékony lávára támaszkodik, azon mintegy uszik. A belső lávátömeg azonban lassanként összehúzódik, minek az az oka, hogy a Föld fokozatosan hül, a kihülő testek pedig összehúzódnak. (Ezért teszi a kovács a kerékre forrón a ráfot, mert ez a kihüléssel összehúzódva, erősen megfogja a keréket). A belső láva összehúzódását az is fokozza, hogy belőle időnként nagy tömegek kerülnek a tűzhányókon keresztül a felületre.

A belső lávátömeg tehát mintegy visszahúzódik a külső szilárd buroktól, így ennek megfelelő erős alátámasztást nem nyújt. Ennek természetes következménye pedig az, hogy a szilárd burok vagy ráncokat vet, mint a felfújt hólyag, ha abból levegőt engedünk ki, vagy megtörve utána zökken a belső, összehúzódott lávátömegnek, mint ahogy beszakad a rosszul épített bolthajtás, ha alóla a támasztékokat kivesszük.

Földünkön a nagy hegláncok (pl. a Kárpátok is) nem egyebek, mint a Föld szilárd burokjának ilyen nagy felrándulásai, viszont pl. a Nagy Magyar Alföld, vagy az Adriai tenger a szilárd buroknak nagy behorpadt darabjai.

A szilárd burok, bár a Föld nagyságához viszonyítva vékony, vastagsága mégis tetemes, legalább is 35 km. Érthető tehát, hogy ennek a 35 km. vastag szilárd buroknak törései, ráncvetései és zökkenései nem történnek simán, hanem azok a felületen kisebb-nagyobb rengésekben nyilvánulnak. Világos, hogy ahol a Föld szilárd buroka már össze van töredezve, ott hamarabb bekövetkezik újabb törés és zökkenés, tehát földrengés, mint a szilárd kéregnek épebb helyein. Innen van az, hogy a Föld bizonyos helyein a földrengés a legnagyobb ritkaságok közé tartozik, s nem is pusztító (pl. Oroszországban), míg másutt annyira közönséges és gyakori, hogy pl. Japánban már ennek megfelelően történik az építkezés is, hiszen itt 1881-ben 73 nap alatt 36 földrengés volt.

Dél-Amerika most megrengett partvonalának is elég része van földrengésben. Hiszen ugyan ezen helyen 1906-ban is volt földrengés, mitől különösen Valparaiso, Csile második legnagyobb

városa szenvedett nagy károkat, és érdekes véletlen, hogy a mostani földrengés 5—6 nap eltereléssel ugyanezen vidéken egykor romboló földrengésnek pontosan 100-ik évfordulójára esik.

Nálunk Európában a gyakori földrengés Dél-Olaszország átka. Legutóbb 1908 december 28-án reggel 1/46 órakor rengett itt meg a föld s pár pillanat alatt Messzina városa, melynek

ROMBADOLT. HÁZAK MESSZINABAN

akkor 170 ezer lakosa volt, a szó teljes értelmében romokban hevert annyira, hogy sok helyén az utcáknak még a helyét sem lehetett megállapítani. A mellékelt képek különben eléggé beszélnek, melyek közül egyik Messzina tengerpartját ábrázolja a földrengés előtt, a másik a rengés után, a harmadik pedig a város egyik részét, hol azelőtt 4—6 emeletes épületek állottak. A messzinai földrengés az újabb idők legrettegetesebb katasztrófája volt, mely 130 ezer embert pusztított el.

Legpusztítóbbak a földrengések a tengerpartokon. A rengések ugyanis óriási hullámokat vetnek a tengeren, s jaj annak a városnak, mely egy ilyen hullám útjába kerül. Így járt 1746-ban Kallao kikötő város, mely Dél-Amerika most megrengett partvonalán van szintén, de északabbra. A tenger rettenetes nagyra megnőtt hulláma átcsapott a városra, átdobta rajta a kikötőben levő hajókat is, visszazuhanásával aztán az egész várost egyszerűen a tengerbe seprerte.

Hanem az azután igazi végítélet, ha ilyenkor mindezek mellett még vihar is dühöng, mely a hullámokat még magasabbra korbácsolja. Ilyenben volt része Elő-Indiában Kalkutta környékének 1737-ben, ahol ennek következtében az akkori becslés szerint 300 ezer ember pusztult el.

Mi ezekhez képest az a földrengés, mely 1908 és 1911-ben ijesztette meg az embereket Kecskemét környékén! Igaz, itt is kidőlt egy pár fal, s leomlott egy csomó kémény, de emberéletben nem esett kár. Nálunk Erdélyben

is megreszket nagy ritkán a föld. Legutóbb 1916 jan. 26-án volt itt földrengés, mely olyan enyhe volt, hogy sokan nem is érezték. Még legerősebb volt ez a Vöröstoronyi-szoros környékén, de pár fal megrepedésén, néhány kémény ledőlésén s a lakosok ijedségén kívül egyéb baj nem történt. Inkább csak figyelmeztetés volt, hogy Földünk nem mozdulatlan halott, hanem rettenetes erők székhelye, melyekkel szemben mi emberek, a porszemnél is parányibbak vagyunk, s amelyeknek már szerényebb megnyilvánulásai is ezeket fosztanak meg életüktől és milliók verejtékes munkájának gyümölcsét semmisítik meg egy szempillantás alatt.

Dr. Balogh Ernő.

Mi lesz a hadikölcsönökkel?

A temesvári Polgári Szervezet (amint előző számban megírtuk) emlékiratot adott be a román kormány valamennyi tagjához, melyben a hadikölcsönök haladéktalan beváltását kéri. Politikai, jogi, erkölcsi és közgazdasági érvek, okok felsorolásával mutatja ki az emlékirat, hogy az állam a beváltást tovább nem odázhathatja el érdekének súlyos megsértése nélkül.

Kétségtelen, hogy a temesvári Polgári Szervezet emlékirata az osztrák-magyar monarchiából Romániához csatolt terület minden lakosának helyeslésével és elismerésével találkozott. Keserű vergődésünkben, emésztő anyagi gondejaink között az emlékirat ismét felszínre hozta azt a nagyfontosságú kérdést, melynek megoldásától emberek, intézmények élete, sorsa és jövője függ.

A sajtónak és a közvélemény irányítóinak nem lett volna szabad megengedni, hogy ez a kérdés lekerüljön a napirendről. Az a tény, hogy ez a kérdés a társadalom alsó és szegény rétegét még jobban érdekli, mint a többit, még inkább int arra, hogy törhetetlenül, folytonosan küzdjünk a megoldásért.

Ismerjük a hadikölcsön jegyzések előzményeit. Az a köztudat alakult ki, hogy az állam legjobb és legbiztosabb adós, akárhogy végződjék a háború, az állam megfizeti tartozását. A hazafias kötelesség azt parancsolta, hogy az állam buzdító, bátorító felhívásait a jegyzésre komolyan vegyük. Törvényhatóságok, községek, egyházak, közintézmények versenyeztek a jegyzésben, a gyám az árvák pénzét, iskolásgyermek, iparostanoncok, napszámosok, kisiparosok, kiscgazdák, kishivatalnokok megtakarított filléreiket siettek hadikölcsönökbe helyezni. Gyermeektelen házaspárok, munkában kifáradt kisiparosok és kiskereskedők egy élet szerzeményét értékesítették s hogy biztosabb és kényelmesebb öregséget biztosítsanak maguknak, hadikölcsönbe fektették. És

most azok, kik jövőjük gazdasági alapozását hadikölcsönbe remélték, éheznek! Ez valóban lesújtó sors. Hiszen ebben az állam iránti áldozatkézség, hűség, ragaszkodás és odaadás büntetése van. Egyházközségek, politikai községek háztartását zavarta és zavarja s nap-nap után halljuk a panaszt, hogy a hadikölcsönök beváltásával senki sem törődik. Alig van család, mely érdekelve ne volna. De legjobban vannak érdekelve azok a kis vidéki bankok, melyek az egész háború alatt és azután más üzletágakkal nem foglalkoztak s a háború alatt felszaporodott betétüket buzdításra s a Pénzügyi Központ irányítására hadikölcsönökbe és zárolt pénztárjegyekbe helyezték el. Ezek igazán haldokolnak, a betéteket nem tudják fizetni, kölcsönt nem tudnak folyósítani. Ezeknek a kis pénzügyintézeteknek megvolt régen s megvolna most is nagyon fontos közgazdasági hivatásuk — a falu népét aránylag olcsó s formailag lehető egyszerű módon hasznos befektetésre szükséges kölcsönrel ellátni. A háború előtt a falu népénél a kölcsön 50 koronánál kezdődött s 2—3000 koronánál végződött, természetes, hogy az ilyen kölcsönök nem bírhatók el olyan költségeket, melyek a kölcsöntöke egy részét felemésztik. Ilyenek telekjegyzőkönyvek hiteles másolata, közjegyzői okirat, kataszteri birtokiv, adó és értékbizonyítvány stb. Ezeket az adatokat feleslegessé tették az intézet igazgatósága tagjainak a kölcsönkérők viszonyaira kiterjedő alapos ismerete. Ma természetesen nincs 50 leus kölcsön, 2—3000 leun alul bankkölcsönt a falu népe se keres, de nap-nap után szüksége volna ma is kölcsönre, mikor vásárol s pénzből hiányzik a vételár egy része, azt azonban ott, ahol csak haldokló pénzügyintézetek vannak, nem kaphatja meg. A falu népére sokkal nagyobb baj ez, mint gondolnók. Sok hasznos vétel marad el, szerezni vágyó ember részéről, viszont az eladó árleengedéssel be kell hogy érje azzal a vevővel, aki kerül. A nép körében szokásos egészséges és kívánatos parcellás birtokforgalom mindég hitelre szorul. A kiscgazda, ki $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ vagy 1 hold ingatlant akar vásárolni s pénzből hiányzik, csak úgy segíthet magán s csak akkor járhat el gazdaságosan, ha nagyobb költség és nagyobb kamat nélkül hitelhez jut. Hányszor halljuk a nép köréből a panaszt, hogy vettem volna egy földet, de hiányzott a pénzem-ből, nem tudtam előnyös kölcsönt szerezni.

A parcellás birtokforgalom megbénulása mellett emberles és erkölcsi szempontok is parancsolólag követelik a hadikölcsönök gyors beváltását.

Árvák és kisemberek nagy tömege, mióta a kamatot sem élvezik, kénytelenek nélkülözni s nem egynek a mindennapi kenyere is hiányzik. A hadikölcsön rendezése állandó program nem lehet, mert a megoldás nem késhet. De nem térhet ki sem a *Magyar Párt* és sem más erdélyi párt a közérdek azon parancsa elől,

hogy minden alkalommal a legerélyesebben követelje a hadikölcsönök beváltását. Politikai pártok, sajtó, a közélet irányítói kötelezve vannak a megoldást kiküzdeni.

Ha sociális és demokratikus állam vagyunk, akkor segítsünk az önhibájukon kívül anyagi zavarba jutott emberek ezerein s ne kívánjuk, hogy annyi verejtékes munkának, fáradságnak gyümölcsétől elessék a becsületes munkás, ki hazáján is akart segíteni.

Csak egy falut kell végig járni s megkérdezni, hogy melyik háznál nincs hadikölcsön? A feleletekből nem lesz nehéz megállapítani a nép érdekeltségének mértékét.

Kérem, hogy a „Magyar Nép“ a nép érdekének őre, védelmezője, szószólója, tartsa nyilván a kérdést s megfogja látni, hogy ily irányu törekvését, munkáját a nép igaz elismerése és benső nálája kíséri.

Dr. Albrecht Lajos.

Egy táborba tömörül a csatolt részek magyarsága.

A Magyar Nemzeti Párt és a Magyar Néppárt egyesülése. — Megalakult a Magyar Párt kolozsvári tagozata. — A magyarság sérelmei. — A zsidóság és magyarság egysége. — A gyakorlati politika útján. — A kolozsvári nagygyűlés előkészítése.

A Romániában élő magyarság egy párba való tömörülésének első lépése megtörtént. A Kolozsvárt, e hó 25 én, tartott alakuló gyűlésen Kolozsvár magyarsága az egység mellett tett hitvallást. A városháza zsúfolásig megtelt nagytermében Dr. Grandpierre Emil, a volt Magyar Nemzeti Párt és Dr. Kecskeméthy István, a volt Nép Párt elnökei üdvözölték a megjelenteket. Mindketten rámutattak az egység szükségességére, a magyarság jelenlegi siralmas helyzetére és azon céltudatos küzdelemre, amely előttünk áll és amelyet az államélet kereteibe beilleszkedve törvényadta jogunkkal fogunk megvívni az egység jegyében.

Vásárhelyi János hangsúlyozza, hogy ezeréven keresztül itt éltünk, mi itthon vagyunk és itt is akarunk élni ezután is. E föld szent előttünk ez a föld mindnyájunknak szülőföldje. Célunk a nemzetközi egyezségek és a gyulafehérvári határozatok betartása s ezeknek révén a magyarság jobb és szebb jövőjének megalapozása. Indítványára a gyűlés egyhangulag Hevesy Józsefet választja elnökül, aki a bizalmat megköszönve a gyűlést megnyitja és a tisztikar kijelölésére hattagú bizottságot küld ki.

Sándor József képviselő határozati javaslatot olvas fel a választási törvény igazságos megváltoztatása, a

választói névjegyzékek kiigazítása és a magyar kurial bíraskodásnak megfelelő eljárás behozatala érdekében. A határozati javaslatot Dr. Gabányi Imre hozzászólása után a gyűlés egyhangulag elfogadta.

Dr. Berkes Salamon a magyar zsidóságra vonatkozó iskolarendelet tarthatatlanságát és türethetlenségét ismerteti. A lecsatolt területen élő kétszáz ezer zsidónak nincs szüksége, hogy jogállását külön biztosítsák: a Magyarság és a zsidóság elválaszthatatlan egységet alkot, az ő jogait csakis a magyarság van hivatva megvédelmezni. A gyűlés nagy tetszéssel fogadta a zsidóság képviselőjének eme bátor kijelentéseit.

Dr. Illés Gyula előterjeszti felekezeti iskolák és intézmények kiáltó sérelmeit. A gyűlés úgy határozott, hogy egy négytagú bizottság fogja e sérelmeket összegezni, a határozati javaslatot a zsidóság sérelmeivel is kiegészíteni és azután az illetékes tényezők elé terjeszteni.

Dr. Kirchknopf Gusztáv a hatvanezer magyar lutheránus érdekében kér védelmet, kijelentvén, hogy az ő vallásának ügye az egész magyarság közös ügye. Dr. Várady Aurél indokolt jogi fejtegetésekkel bírálja a mai megbomlott jogrendszert és állásfoglalásra hívja fel a magyarságot a háromszéki törvénytelen kiutasításokkal szemben. *Dr. Zágoni István* szavá teszi sok magyar állampolgár indokolatlan kiutasítását. Majd rátér a gyakorlati politika szükségességére. Határozati javaslatot terjeszt be a városi autonómia (önkormányzat) és a polgárság érdekeinek megvédése céljából. Végül *Berli József* kolozsvári földész meleg szavakkal üdvözli a Párt megalakulását. Egységes és kitartó munkára hívja fel a magyarságot. Ezután felolvasásra kerülnek a kandidáló bizottság jelölései.

Ennek alapján a Magyar Párt kolozsvári tagozatának tisztikara így alakult meg: Elnök Hevesy József. Alelnökök Dr. Berkes Salamon, Dr. Gr. Beihien György, Ferenczy Gyula, Dr. Várady Aurél. Titkárok: Dr. Nagy János, Dr. Natáczy István. Pénztáros: Kapcza Imre. Ellenőr: Deák Ferenc. Jegyzők: Nagy Kálmán, Szabó Géza, Szilágyi Márton, Ütő Lajos.

Hevesy József ismételt megköszönve a bizalmat, a gyűlés mindvégig lelkes hangulatban délután 2 órakor ért véget.

Itt említjük meg, hogy a Magyar Párt nagygyűlése folyó évi dec. 28-án lesz Kolozsvárt. Ezen a gyűlésen Erdély egész magyarsága képviselve lesz.

Olvassa a

„Magyar Nép“-et.

Lehet-e az időjárás megjósolni?

Mult számunkban jött „Milyen telünk lesz?” című hírünkkel kapcsolatban egyik természettudós munkatársunk a következőket írja:

A lapokban feltűnik néha egy-egy időjósolat, melyet az olvasó közönség egy része hajlandó készpénznek venni, mert hiszen az mindig állítólag vagy valami híres jós, vagy valami nagy tudós proféciája. Az u. n. híres jóskok jóslataival röviden végezhetünk. Azok egy cseppet sem különbek, mint cigány asszonyok jövődömondásai, melyekben okos ember nem hisz. Hiszen az időt nem lehet előre megálmódni vagy megsejteni, mint — ahogy mondani szokták — „a macska az esőt.”

Az igazi komoly időjósolás tulajdonképpen nem is jóslás, hanem számítás, azaz megfelelő adatokból, okokból az időjárásnak előre való kiszámítása. Ehez pedig sok ismeret és tudás szükséges. Épen ezért könnyen megtéveszthetnek az állítólagos „nagy tudós”-októl jövő jóslatok, melyek bár tudományos mezbe vannak öltöztetve, alapjában véve azonban szintén csak úgy gondolomra való jóslások. Ilyen a szóban forgó jóslat is.

Az időjárás sok mindentől függ. És ha már a mi időjárásunkhoz valamely tengernek valami köze van, az első sorban az Adriai, illetőleg a Földközi tenger. De az időjárás különben is főképen a szelek szerint változik. Most már ki és micsoda alapon tudja hónapokkal előre megmondani, hogy milyen szelek fognak uralkodni? Hiszen ezek irányát és erősségét előidőző okok hosszabb időre előre kiszámíthatatlanok. Különben is a Jeges-tengernek *mai* viszonyai legfeljebb csak a *mai* időjárásunkra lehetnének befolyással, de nem a *január* és *február*ra. Ezt mindössze a Jeges-tengernek csak januári és februári viszonyai befolyásolhatnák, azokat pedig a mai viszonyokból legfeljebb csak sejteni lehet. Ami pedig a szóban forgó jóslatnak első részét illeti, azaz hogy az ősz (t. i. az elmúlt ősz) esős lesz, annak az a nagy hibája, hogy későn jött. Ekképen visszafelé jóslolni mindenünk kifogástalanul tud.

Az az időjósolás, melyben csakugyan (de ebben is csak valamennyire) lehet bizni, szigorúan megbízható tudományos alapokon nyugszik. Bizonyára sokan emlékeznek még azokra az időjósolatokra, melyek háboru előtt kis táblácskákon majdnem minden postahivatalnál ki voltak függesztve. Ezt a postahivatalokkal napról napra egy budapesti tudományos intézet (meteorológiai intézet) sürgönyileg közölte. Ez a jóslat, mely csak a következő 24 órára volt érvényes s amely átlag 90% valószínűséggel be is teljesedett, a következőképen készült. A budapesti intézetnek Európa nagyobb városai minden nap megsürgönyözték, hogy ott milyen a levegő nyomása, a hőmérséklet, a szél, a levegő páratartalma, volt-e ott legutóbb valami csapadék (eső, hó, harmat,

dér). Ezeket összevetve az ország különböző részeiből beérkezett jelentésekkel, számították ki az ország különböző vidékeire a következő napon várható időjárás.

Időjósolat tehető egyszerű légsúlymérővel is (barometer). Ha ugyanis ennek mutatója a nagyobb számok felé halad, úgy derült, jó idő várható, megfordítva pedig szeles, borus, esős idő. Az ilyen jóslat azonban korántsem olyan megbízható, mint az előbbi.

Az időjárásnak hosszabb időre, évekre előre való megjósolása csupán csak tapasztalaton nyugszik. Rájöttek, hogy az időjárás 11, mások szerint 33 évenként szabályosan ismétlődik s hogy a nagyon szigorú telek egymást 95 évre követik. Az időjárás ilyen szabályos szakaszos ismétlődése azonban sokszor megbillen s így ha a szabályos szakaszosság alapján keményebb telekre is van kilátásunk, ez nem zárja ki, hogy ennek a valóságnak épen az ellenkezője következik be.

Ilyen régi tapasztalatokon s az időjárás szakaszos ismétlődésén alapulnak a naptárakban közölt jóslatok is, így ezeknek is legfeljebb csak nagyjában lehet valamennyire hinni. Egy évnek minden hetére, vagy pláne külön minden egyes napjára előre megjósolni az időt merő képtelenség, mit ha valaki még is megtesz, azt legfeljebb az ujjából szopta. Közülök néha egy-egy természetesen véletlenségből be is válhat.

Állítólag egy különös jóslat ilyen véletlen beteljesedése tette híressé a régi löcsei kalendáriumot is. A nyomdában már készítették a kalendáriumot, mikor rájöttek, hogy január 14-ére az időjósolat hiányzik. Nosza hozzá is kezdtek lóhalálában keresni, aki a kalendárium részére az időjósolatot csinálta, mert a nyomda nem állhat meg. Rá is akadtak. Épen kártyázott. Kérd-zték tőle, hogy milyen idő lesz január 14-én, mert ellejtette megjósolni. Az pedig rejtetenesen bele lévén merülve a kártyázásba s mikor hosszas nógatásra odafigyelt, hogy miről van szó, nagy bosszusan odavágta (bizonyosan vesztett):

— Hát mennydörgős mennykő!

Azok pedig visszamentek és szépen benyomatták a kalendáriumba január 14-ére, hogy „erős villámlás és mennydörgés.” És január 14-én hogy, hogy nem — hiszen a véletlenség ujjai kifürkészhetetlenek — csakugyan villámlott és dörgött.

Megjegyzendő, nagyritkán tényleg szokott télen is villámlani. Pl. 1920 január 24-én a délutáni órákban Kolozsváron akkorát villámlott és dörgött, hogy azzal akár júniusban is meglehetett volna elégedni.

dr. b. e.

Olvassa a „Pásztortűz”-et.

Vizierővel fejlesszünk villany-erőt!

Álljanak össze a kisiparosok!

A „Magyar Nép“ 42, 43, 44-ik számában ismertette Kürtös János mérnök ur a vizierők felhasználását a kisiparos termelésének, munkájának megkönnyebbitésére. A kisiparos, ki minden kulturális központtól távol küzd, vidéken mezővároskában, falvakban feltudná használni a vizierőt, de anyagi helyzete miatt nem tud maga részére oly műhelyt felállítani, hol termelje a hajtóerőt is.

Ismerek olyan városokat, mezővároskákat, falvakat, hol sok kisiparos rendelkezésére áll a vizierő, de nincs kihasználva. Ha kérdezzük miért nincs, azt felelik: drága a gátépítés, drágák a gépek.

Ha megfigyeljük a mi kies Erdélyünket, ritkán találunk oly várost, falvat, hol vizierő ne állana rendelkezésünkre, de a kisiparosok a segédgépeiket legtöbbször mégis emberi kézerővel vagy motorikus erővel hajtják. Vajha a mi kisiparosainkban is meglenne az az ösztön — nemzetiségi kivétel nélkül, — hogy *alkítsunk mi is részvénytársaságot és építsünk községünkben vagy városunkban egy közös telepet*, hol vizierőnk közvetlen egy hozzá illő elektromos áramfejlesztő gépet hajtson és a termelt elektromos erőt póznák, vezetékek segítségével kisiparosaink rendelkezésére, esetleg elektromos áramátalakítással (transformálással), a műhelyeik segédgépeihez szállítsák.

Föltéve, hogy én a folyóhoz, patakhoz közel lakom a műhellyemmel, de csak két segédgépet akarom hajtani, u. m. 1 db 2½ lóerős kis vasesztergámát, 1 db. 1½ lóerős vasfűrőgépet összesen 4 lóerővel; nem vezethetek műcsatornát és nem iktathatok vizkerekeket közbe, mivel én hol egyik, hol a másik gépemmel naponta átlag csak 2 órát dolgozom.

A vidéki famunkás, kinek esetleg egy gyalugépe 4 lóerős, 1 szállagfűrész 1½ lóerős, egy fafűrőgépe ½ lóerős, összesen 6 lóerős; tegyük fel: felválva dolgozik segédgépein vagy átlag 1—2 órát dolgozik a napi munkaidőben, szivesebben hajtja egy robbanó motorral üzemét, mert olcsóbb, gazdaságosabb, mint egy vizierő megépítése s ha a műhelye a nap akár melyik szakában szünetel is, nincs kiadása, nincs kitéve kis, gyengén épített víztelepje, gátja veszélyeztetésének, ha a tavaszi hómenés vagy az őszi sok esőzés a folyók, patakok medrét megduzzasztja.

Ha a kisiparosok részvénytársasága megépíti a központi telepet a folyón, patakon vízi-elektromos erőre,

minden kisiparos segédgépeinek hajtása, vagy közvetlen villanymotorral, vagy közvetett transzmissió (közlelműtengely) hajtással eszközölhető. P. o. szüksége van egy kisiparosnak 3 lóerőre, akkor egy ily elektromotort állít be, mi egy közös transzmissziót hajt. Mikor munkáját végezte, kikapcsolás segítségével leállítja a villanymotorját, mikor pedig szüksége van hajtóerőre elindítja; az árammérő készülék pontosan fogja mérni az elfogyasztott áram mennyiségét, mit megállapodás szerint heti—havi számlázáskor Kilovattlonként pár baniért fizet a kisiparos a részvényláráságnak.

Minden kisiparos tudja, milyen segédgépei vannak, hány lóerőre van szüksége és így vásárolja meg az ő villanymotorját. Előnye pedig az a vízelektromos erőnek, hogy míg nappal a kisiparosok céljaira szolgáltatja az elektromos áramot, addig a város bizonyos részét, falvat, vagy esetleg környékeiket is ellátja villamos árammal éjjel, mikor nincs megterhelve a sok kis műhelyek villanymotorjaitól.

Hogy mennyi előnye van a vízi elektromos telepnek, nem akarok bővebben bele bocsátkozni, de ezuton mondok köszönetet Kürtös János mérnök urnak, hogy minket kisiparosokat volt szives a vizierők kihasználásában fölvilágosítani.

Csiszár Antal

okl. gépész vizsg. elektrotechnikus.

Felavatták a dési iparoskört.

Sztojka László a dési iparoskör elnöke és kamarai kültág lankadatlan küzdelemmel és buzgalommal keresztül vitte, hogy a Désen újonnan alakult iparos és polgári kör új helyiséget nyert. A helyiség fölavatása vasárnap, nov. 26-án történt meg meleg ünnepek keretében. Az ünnepeken Kolozsvárról Hevessy József kamarai alelnök, Balázs Gyula főtitkár és Caciula Miklós titkár, továbbá Hegedüs Ferenc és Jakner iparosok jelentek meg. A műsori Hevessy Józsefnek „A cégek és a szabadipar“-ról tartott felolvasása nyitotta meg.

Hus és nyersbőrüzlet.

A tél közeledtével az élőmarhafelhajtás nagyobbá vált, az árak azonban még sem estek, mert az eladók kitartottak a magas árak mellett. Fogyasztásra való jobb minőségű marha élősúlyban 8—10, közepes 7—8, jármos ökör használatra 12—14 leu. Növendékállat 7—9, szopóborju élősúlyban 13—15, a jobb minőség 20 leu, darabonként 800—1200 leu.

A hatóságilag maximált *husárak* Kolozsvárt a következők: marhahus 10—14, borju 18—22, sertés 28—32 leu kilónként. Nyersbőr: szopófehér 7 kg-ig 30—32, 8—25 kg ig 23—24, 26 föl feliebb 27—28 leu. Bivalybőrök minőség szerint fenti árakhoz 20% olcsóbbak.

Pénzátutalások új rendje Magyarországra felé. Éddig az, kinek átutalni való pénze volt Magyarországra, könnyen elintézte dolgát. Mindössze fölkereste valamelyik bankját és ott a napi árfolyam alapján néhány perc alatt megtörtént az átutalás. Most a magyar Jegyintézet, más néven Devizaközpont a magyar korona javára és így természetesen a külföldi pénzértékek

kárára megnehezítette az átutalást. És pedig olyképen, hogy ezután átutalni csakis e Jegyintézet engedelmével és csakis az általa megszabott áron lehet. A Devizaközpont pedig a külföldi pénzürtékekre mindig alacsonyabb koronaárat szab ki, mint amennyit a zürichi jegyzés, vagy a pesti magánforgalom mutat. Így, ha a zürichi árfolyam szerint való igazodás alapján ma Kolozsváron 100 leuért 1550 magyar koronát kapnék, a magyar Devizaközpont körbelépése miatt esetleg csak 1400 koronás áron és akkor is csak nagy késedelemmel tudom átutalni pénzem. Ez az eljárás a magyar koronának határozott javulására vezet akkor, ha nem bénítja meg teljesen a forgalmat a külföld és így a lecsatolt területek felé.

Valuta jegyzések.

Bukarest, 1922. nov. 27.

1 dollár — —	= 159 05	Leu
1 angol font —	= 709	"
1 francia frank —	= 11 32	"
1 svájci frank —	= 29 05	"
1 olasz lira —	= 7 33	"
1 cseh korona —	= 5 02	"
1 szerb dinár —	= 2 47	"
100 német márka —	= 2 77	"
100 magyar korona —	= 6 50	"

MULATTATÓ

Harmat-sors.

A harmat megmarad már,
Nem issza fel a nap,
A rét ezüstös, lenge
Halottas inget kap.

A harmat megmarad már,
Hajnaltól estig ér,
Napot s éjt összekapcsol,
S dér lesz belőle, dér.

Ó harmat, ezüst harmat,
Mondd meg, mi jobb neked:
Naplángban égni el, vagy
Fagyban dermedni meg?!

Reményik Sándor.

A hétfejű sárkány.

Volt egyszer egy királyúrfi. Ez a királyúrfi azt mondja az édes apjának:

— Felséges apámuram, én elmegyek szerencsét próbálni, de engedje meg, hogy vigyem el magammal az én öreg szolgálmat is.

Azt feleli erre az öreg király;

— Én nem bánom, édes fiam, menj el s vidd a hűségese szolgálmat is, csak az életedre ügyelj.

Felkészült a királyúrfi, s kora hajnalban elindulnak.

Mennek, mendegélnek, s hát egyszer egy nagy rengetegbe érnek. Abban a rengetegben találnak egy forrást, a mellé letelepednek s előveszik a tarisznját hogy egy kicsit falatozzanak.

Hát amint az ebédet elkölténék, jő egy ember, akinek hét singes¹ volt a szakála s a vállán egy két mázsás botot cipelt. Ez az ember csak beszökik a forrásba s eltűnik.

— No — mondja a királyúrfi — megyek utána, mert ez bizonyosan Tündérországba ment. Te pedig öreg szolgálom, menj el vissza, s mondd meg az édes apámnak, hogy hová mentem, s ha egy esztendő múlva vissza nem kerülök, csináltasson nagy temetést az emlékezetemre, mert akkor — tudom Istenem — nem leszek az élők között.

Azzal beszökik a forrásba, nagy hirtelen elmerül, s hát egy szempillantásra egy gyönyörű szép réten találja magát. Ezen a réten volt egy arany vár, de az egész fekete gyásszal volt bevonva. Találkozik egy emberrel, kérdi, hogy miért vonták azt a várat feketébe.

— Azt bizony azért, — feleli az ember — mert a városon kívül van egy tó, s abban lakik egy hétfejű sárkány, akinek minden áldott nap egy szüzet kell adni

¹ A sing régi hosszúságmérték: valamivel több, mint egy félméter.

ebédre, különben az egész várost elpusztítja még a föld színéről is. Most épen a király leányára kerül a sor. Senki sem ajánlkozik a megmentésére, pedig aki azt megtenné, ugyan boldog lenne: neki adná a király a leányát, s melléje felekirályságát. Hallod? Fe-le-ki-rály-sá-gát!

Gondolja a királyúrfi, hogy ő bizony szerencsét próbál. Egy élete, egy halála,¹ de nem engedi meg, hogy a király leányát egy sárkány ölje meg.

Hát csakugyan jött a királykisasszony fekete gyászruhában, mellette a hóhérlegény. Sem a várból, sem a városból nem mert senki velük jönni, csak úgy mesziről húzta tizenkét banda a szomorú marsot. Mikor a tóhoz értek, a hétéfejű sárkány ott hevert a tó partján szörnyű hét száját tárogatta, s úgy várta, hogy valamelyikbe bedobják az ártatlan szüzet.

De odaszökik ekkor nagy hirtelen a királyfi felőle a királykisasszonyt, egy-két lépést odább teszi, s neki a sárkánynak! Hej — szegény világ, lett itt verekedés! Curgott a verejték mind a keletől, de még a vér is. Hanem a királyúrfi nem hagyta magát, s hat fejét le is vágta a sárkánynak. Jaj, rimánkodik a sárkány, hogy ne ölje meg egészen, hagyja meg ezt az egy fejét. A királyúrfi bizony nem engedett, a hetedik fejét is levágta a sárkánynak.

Mikor ezzel készen volt, odafordult a leányhoz és azt mondta neki:

— Felséges királykisasszony, szívem szerelme, menj most haza szépen, majd én is elmegyek hozzád, csak más ruhát veszek, mert ez ugyancsak nem látszik a sárkány véretől. Azzal odább ment, de hogy olyan fáradt volt, lefeküdt egy kicsit pihenni a fűzben, hanem alighogy lefeküdt, miadjárt úgy aludt, mint a hétalvó.²

Haza indul a királykisasszony, vele megy a hóhér, s azt mondja ez:

— No te királykisasszony, én fejedet veszem ebben a percben, ha azt nem mondd otthon, hogy én mentettelek meg.

Otthon el is dicsekszik a hóhérlegény, hogy ő ölte meg a sárkányt. A király szavának állott, s neki adia a leányát.

No! lett hétországgra szóló vendégség! A hóhérlegényt az asztalfőre ültették, s tizenkét párnát tettek alája. Hát amikor épen javában esznek-isznak, betoppant fényes ruhájában a királyúrfi, ki a királyleányt megmentette volt, s a hóhérlegény úgy megijedt, hogy miadjárt kicsuszott alóla mind a tizenkét párna. De bezzeg megörült a királykisasszony, nyakába szökött a királyúrfinak, s kikiáltotta az egész vendégsereg előtt, hogy az ő élete megmentője nem a hóhérlegény.

¹ Nagy és kockázatos elszánáskor használt mondás: nem sajnálja életét bár csak egy, — de a halál is egy, s egyszer csak meg kell halni.

² Aki sokat alszik, arra mondják.

A hóhérnak miadjárt fejét vétette a király, s azután folytatták a lakodalmat, de olyan kedve is volt minden léleknek, hogy ország-világ sem látta párját.

Aközben eltelt egy esztendő, s a királyúrfinak eszébe jutott, hogy neki haza is kellene menni. Hatolvas hintóba ült feleségestől, s úgy kihajtott a forráson hogy meg sem vizesedett senki, semmi. Há! mikor kiértek, az apja ott várja az egész udvarnépével. Volt öröm és ölekezés. Haza mentek, nagy vendégséget csaptak. Én is ott voltam ám!

(Székely mese után)

Benedek Elek.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Betöltendő állás: Kisebb vidéki gazdaság megbízható, szolid nőtlen embert keres gazdasági főleg keréskészeti munkára: Fizetés havi 300 Leu, teljes ellátás (élelmezés, lakás, fűtés, világítás, mosás). Czim megtudható kiadóhivatalunkban.

Többeknek. Összesen és egyenként értesítjük t. olvasóinkat, hogy az 1923. évre szóló, karácsonyi, illetve újévi ajándék naptárunkat csak azon előfizetők részére küldjük meg *ingyenesen* 1 Leu portódíj ellenében, akik lapunkra egy évre előfizettek, vagy előfizetni fognak. — **F. Ö. Bethlenszenmiklós.** Előfizetése 1922. december 16-án jár le. — **K. Gy. Domokos.** Lapunkat nov. 15-től megindítottuk. A Népszerű felolvasásokra vonatkozó felvilágosítás lapunk 47-ik számában feltalálható. — **D. J. Gyalu.** Lapunk czimére 1921. december 16-tól jár. A bevételzett 33 Leuval előfizetése 1922. szeptember 16-án járt le. A kért 5 Naptárt előjegyeztük. Ingyenes Naptárt csak azok kaphatnak, akik egy évre előfizettek, vagy előfizetnek. — **B. F. Csorafája.** Lapunk 1922. április 1-től jár b. czimére. Előfizetése július 1-én lejárt. — **V. R. Torda.** Cim kijavítva. A kiküldött felesleges példány nem fizetendő meg. — **K. B. Iklánd.** Kilyén Mózes részére a Naptárt előjegyeztük. Nevezett részéről 22 Leu küldendő be. — **K. J.** A küldött 352 Leut köszönettel vettük. A 11 előfizető részére 11, eladásra 25, összesen 36 drb. Naptárt elküldtünk b. czimére. Postadíj czimén 11 Leut kérünk. — **K. J. Csegez.** A küldött 143 Leut köszönettel vettük és elszámoltuk. Naptárak mennek. — **L. L. Zilah.** A „Többeknek“ szóló üzenetünk Önnek is szól. Kérjük a félévi előfizetési díj beküldését és a Naptárt eljuttatjuk szimére. Üdv. — **Szl. N. Szatmár.** Kérjük a lappéldányok számát közölni, hogy küldhessük czimére. — **K. A. Mihályfalva.** A lapot b. czimére december 1-től megindítjuk. Kérjük annak közlését, hogy 1922. január 1-től számítottan az összes lapokat megküldjék-e. — **K. L. Bihardioszeg.** A küldött 180 Leut köszönettel vettük. Nov. 11-ig elszámolás rendben van. — **G. I. Galsa.** Előfizetése 1923. december 31-én jár le, naptár menni fog. — **V. J. Szilágyi-cséh.** A küldött 230 Leut köszönettel vettük és elszámoltuk. Elszámolása a 46 számig bezárólag rendben van. Lapunk 12 rendes vevőjének a Naptárt elküldtük.